

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Pro C. Rabirio Postumo

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

zitia. quæ si vos cepit oblivio, aut si in me aliquid offendi-
 stis: cur non id *meo capite* potius luitur, quam Milonis?
 præclare enim vixero, si quid mihi acciderit prius, quam
 hoc tantum mali videro. Nunc me una consolatio susten-
 tar, quod tibi, T. Anni nullum à me amoris, nullum stu-
 dii, nullum pietatis officium defuit. Ego inimicitias *poten-
 tium* pro te appetivi: ego meum sæpe corpus, & vitam ob-
 jeci armis inimicorum tuorum: ego me plurimis pro te
 supplicem abjeci: bona, fortunas meas, ac liberorum meo-
 rum, in communionem tuorum temporum contuli: hoc
 denique ipso die, si qua vis est parata, & si qua diminutio
 capitis futura, deprecor. Quid jam restat? quid habeo, quod
 dicam? quod faciam pro tuis in me meritis, nisi ut eam
 fortunam, quæcumque erit tua, *ducam meam*? Non re-
 culo, non abnuo: vosque obsecro, iudices, ut vestra bene-
 ficia, quæ in me contulistis, aut in hujus salute angeatis,
 aut in ejusdem exitio & occasura esse videatis. His lacry-
 mis non movetur Milo. est quodam & incredibile robore
 animi: *EXSILIUM* ibi esse putat, ubi virtuti non sit locus:
 mortem, naturæ finem esse, non pœnam. 4. Sit hic ea men-
 te, qua natus est. quid vos, iudices? quo tandem animo
 eritis? memoriam Milonis retinebitis: ipsum ejicietis? &
 erit dignior locus in terris ullus, qui hanc *virtutem excipiat*,
 quam hic, qui procreavit? Vos, vos appello, fortissimi
 viri, qui multum pro rep. sanguinem effudistis: vos in viri,
 & in civis invicti appello periculo, centuriones, vosque
 milites: vobis non modo inspectantibus. sed etiam arma-
 tis, & huic iudicio presidentibus, hæc tanta virtus ex hac
 urbe expelletur? exterminabitur? projicietur? O me mise-
 rum, ô infelicem! revocare tu me in patriam, Milo, po-
 tuisti per hos: ego te in patria per eisdem retinere non po-
 tero? quid respondebo liberis meis, qui te parentem alte-
 rum mutant? quid tibi, Q. frater, qui non abes. conforti

mecum temporum illorum? & me non potuisse Milonis
 salutem tuam per eosdem, per quos nostram ille servasset?
 At in qua causa non potuisse? quæ est grata gentibus, à qui-
 bus non potuisse? ab iis, qui maxime P. Clodii morte ac-
 quierunt, quo deprecante? me. Quodnam ego concep-
 tantum scelus? aut quod in me tantum facinus admisi, ju-
 dices, cum illa iudicia communis exitii indagavi, pateteci,
 protuli, extinxi? omnes in me, meosque redundant ex
 fonte illo dolores. Quid me redcem esse voluisti? an ut,
 inspectante me, expellerentur ii, per quos essem restitutus?
 Nolite, obsecro vos, pati, mihi acerbiorem reditum
 esse, quam fuerit ille ipse discessus. nam qui possum pata-
 re me restitutum esse, si distrahor ab iis, per quos restitutus
 sum? Utinam dii immortales fecissent (pace tua, patria,
 dixerim: metuo enim, ne sceleratè dicam in te, quod pro
 Milone dicam pie) utinam P. Clodius non modò *viresceret*,
 sed etiam prætor, consul, Dictator, antequam hoc spe-
 ctaculum viderem. O dii immortales! foriem, & à vobis,
 iudices, conservandum virum. Minimè, minimè inquit,
 immò verò pœnas ille debitas luerit: nos subeamus, si ita
 necesse est, non debitas. Hicne vir patris natus, usquam,
 nisi in patria, morietur? & aut, si fortè, pro patria? hujus
 vos animi monumenta retinebitis: corporis in Italia nul-
 lum sepulcrum esse patiemin? hunc sua quisquam senten-
 tia ex hac urbe expellet, quem omnes urbes expulsum à
 vobis ad se vocabunt? O terram illam *beatam*, quæ hunc
 virum exceperit: hanc ingratam, si ejecerit: miseram, si
 amiserit. Sed finis sit neque enim præ lacrymis jam loquæ
 possum: & hic se lacrymis defendi vetat. vos oro, obte-
 storque, iudices, ut in sententiis ferendis, quod sentietis,
 id audeatis Vestram virtutem, justitiam, fidem, mihi credi-
 re, is maxime probabit, qui in iudicib. legendis, optimum,
 & sapientissimum & fortissimum quemque legit.

1. *si qua diminutio capitis futura.* Optime eo modo Erfurdianis.
 hocque significavit paulò antè *cur non id meo capite luitur?* vulgata
 dimittit.
 2. *Occasura esse videatis.* Haud locus Vverd & Hirtorp. vulgata in-
 betat.
 3. *Incredibili robore animi.* Vulgati patrum *pro animi sapient.* sed ea
 vox non videtur in avordin editionibus, necdum nisi illis.
 4. *Sit hic ea mente, qua natus est.* Pall. Sed hic ea mente natus est, un-

de fecit Lambinus *natus est*, ceteris recentis.
 5. *Me non potuisse Milone.* Hirt. & Vverd. *omne non potuisse.*
 6. *Aut si forte, pro patria? hujus, etc.* Distinctio est à Muræto, quam
 prodidit libro XVI. Var. lect. cap. 9.
 7. *Et sapientissimum & fortissimum quemque legit.* Ita supplent Pal-
 pr. v. 13. Græc. Erfurd. Hirt. quorum tamen tres pr. ores *delegit*: ultimus
 verò *legit*. & certum certe epitheton necessarium erat, ob tribunos
 ætarios.

M. TULLIUS CICERO
 PRO
 C. RABIRIO POSTVMO.
 ORATIO TRICESIMA NONA.
 SYNOPSIS.

¶ *Quæstio, An C. Rabirius repetundarum reus? Accusator, Cn. Memmius. Reus, C. Rabirius, Patronus Rabirii, Cicero.*

S quis est, iudices, qui C. Rabirium, quod
 sua fortuna, fundatas præsertim, arque
 optimè constitutas, opes, *perestatis regis*,
 libidinique commiserit, reprehenden-
 dum putet: adteribat ad iudicium suum,
 non modo meam, sed hujus etiam ipsius,
 qui comisit, sententiam. neque enim cui-
 quam ejus consilium vehementius, quam ipsi displicet.
 Quamquam hoc plerumque facimus, ut consilia *eventu*
 ponderemus: & , cui bene quid processerit, multum il-
 lum providisse: qui secus, & nihil sensit dicamus. Si ex-

stitisset in rege fides, nihil sapientius Postumo, quia se fel-
 lit rex: nihil hoc amentius dicitur: ut jam nihil esse videat-
 tur, nisi *divinare*, sapientis. Sed tamen, si quis est, iudi-
 ces, qui illam Postumi sive inanem, sive inconsultam
 rationem, sive (gravissimo verbo usar) temeritatem, vitu-
 perandam putet, ego ejus opinioni non re pugno: illud tam-
 en deprecor, ut, cum ab ipsa fortuna crudelissimè videat
 hujus consilia esse multata: nequid ad eas ruinas quib. hic
 oppressus est, addendum *acerbitatis* putet. S A T I S est, ho-
 mines imprudentia lapsos non eragere: urgere verò jacen-
 teis, aut præcipitanteis impellere, certè est inhumanum;
 præsertim,

1. *Quid sua fortuna fundatas præsertim.* Græc. Muræto lib. XVII. cap.
 5. Var. lect. legit ex duobus n. si. *si sua fortuna fund præsertim*, atque opti-
 mè constitutas. nostri nihil variant, aut ead. vetulæ.

2. *Nihil sensit.* Ita Pall. duo, in quibus isthæc tantum periculis
 oratio, insignitè numero primi & octavi. Lambinus emendat: *nihil*
vidisse, ac Casullus tamq. *Male nihil sensit*.

praestitum, iudices, cum sit hoc generi hominum prope natura datum, uti, *QVA IN FAMILIA* laus aliqua forte floruerit, hanc ferre, qui sunt ejus stirpis, quod sermo hominum ad memoriam prodendam patrum virtute celebratur, cupidissime persequantur, siquidem non modo in gloria rei militaris Paullum Scipio, aut Maximum filius, sed etiam in devotione vitae, & in ipso genere mortis, imitatus est P. Decium filius. Sint igitur similia, iudices, parva magnis. Fuit enim, pueris nobis, hujus pater I. C. Curius, princeps ordinis equestris, fortissimus, & maximus publicanus; cujus in negotiis gerendis magnitudinem animi non tam homines probarent, nisi in eodem benignitas incredibilis fuisset: ut in augenda re non avaritiae pradam, sed instrumentum bonitati querere videretur. Hoc ille natus, 2 quamvis patrem suum numquam viderat, tamen & natura ipsa duce, quae plurimum valet, & affidis domesticorum sermonibus, in paternae culpae similitudinem deductus est. multa gessit: multa contraxit: 3 magnas partes habuit publicorum: credidit populis: in pluribus provinciis ejus versata res est: dedit etiam regibus: huic ipsi Alexandrino grandem jam antea pecuniam credidit: nec interea locupletare amicos unquam suos destitit, mittere in negotium, dare partes, & re augere, fide sustentare, quid multa? cum magnitudine animi, tum liberalitate, vitam patris, & consuetudinem expresserat. Pulsus interea regno Ptolemæus *dolenti consilio* (ut dixit Sibylla, sensit Postumus) Romam venit. huic egentis, & roganti hic infelix pecuniam credidit: nec tum primum, nam regnanti crediderat absens: nec temere se credere putabat, quod erat nemini dubium, quoniam is in regnum restitueretur à senatu, populoque Romano. In dando autem, & credendo processit longius: nec suam solum pecuniam credidit, sed etiam amicorum: stultè: quis negat? aut quis jam non admonet? quod malè cecidit, benè consultum putares. **IN EST DIFFICILE**, quod cum spe magna sis ingressus, id non exsequi usque ad extremum. Supplex erat rex: multa rogabat: omnia pollicebatur: ut jam metuere Postumus cogeretur, ne, quod crediderat, perderet, si credendi constituisset modum, nihil autem erat illo blandius, nihil hoc benignius: ut magis poeniteret coepisse, quam liceret desistere. Hinc primum exoritur crimen illud: senatum corruptum esse dicunt. O dii immortales! hæc est illa exoptata iudiciorum *severitas*? corruptores nostri causam dicunt: nos, qui corrupti sumus, non dicimus. 5 Quid ergo senatum defendam hoc loco, iudices? omni equidem loco debeo, ita de me est meritis ille ordo: sed id nec agitur hoc tempore, nec cum Postumi causa res ista conjuncta est. Quamquam ad sumtum itineris, ad illam magnificentiam apparatus, comitarumque regium, suppeditata pecunia à Postumo est, factaque syngrapha sunt in Albano Cn. pompeji, cum ille Roma profectus esset: tamen non debuit is, qui dabat, quod ille, qui accipiebat, consumeret, querere, non enim latroni, sed regi credidit: nec regi inimico populi Rom. sed ei, 6 cujus reditum consili datum à senatu videbat: nec ei regi, qui alienus hoc ab imperio esset, sed ei, qui cum fec-

du fieri in Capitolio viderat. Quod si creditor in culpa sit, non qui est improbe credita pecunia usus: damnetur is, qui fabricatus gladium est, & vendidit, non is, qui illo gladio civem aliquem interemit. Quomobrem neque tu, C. Memmi, hoc facere debes, ut senatum, cujus auctoritati te ab adolescentia dedisti, in tanta infamia versari velis, neque ego id, quod non agitur, defendere. Postumi enim causa, quæcumque est, se juncta à senatu est. Quod si item à Gabinio se junctam ostendero, certè quod dicas, nihil habebis. Est enim hæc causa, *QVO EA PECUNIA PERVENIRIT*, quasi quædam appendicula causæ judicatur, atque damnata sunt lites assumatæ A. Gabinio: nec prædes dari, 7 nec ex ejus bonis, quanta summa litium fuisset, à populo recipi. Lex aqua est. Jubet lex Julia persequi ab his, ad quos ea pecunia, quam ceperit, qui damnatus sit, pervenerit. Si est hoc novum in lege Julia, sicuti multa sunt *severitas* scripta, quam in antiquis legibus, & sanctius judicata: sanè etiam consuetudo hujus generis iudiciorum, nova, sin hoc totidem verbis translatum caput est, quod fuit non modo in Cornelia, sed etiam antè in lege Servilia: per deos immortales, quid agimus, iudices? aut quem hunc motem novorum iudiciorum in rempub. inducimus? Erat enim hæc consuetudo nota vobis quidem omnibus, sed, si *quis*, magister est opus, mihi debet esse notissima. Acculavi de pecuniis repetundis: iudex sedi: prætor quærsivi: defendi plurimos, nulla pars, 8 qua aliquam facultatem dicendi asserere posset, non mea fuit ita contendo, neminem unquam, *QVO EA PECUNIA PERVENISSET*, causam dixisse, qui in æstimandis litibus appellatus non esset, in litibus autem nemo appellabatur, nisi ex testium dictis, aut tabulis privatorum, aut rationibus civitatum. 9 Itaque in inferendis litibus adesse solebant, qui aliquid de se vererantur: & cum erant appellati; si videbatur, statim contra dicere solebant. sin ejus temporis recentem *invidiam* pertimuerant: respondebant postea, quod cum fecissent, permulti sæpe vicerunt. Hoc verò novum est, ante hoc tempus omnino inauditum, in litibus, Postumi nomen est nusquam, in litibus dico? modo vos idem in A. Gabinium iudices sedistis, num quis testis Postumum appellavit? testis autem? num accusator? num denique toto illo iudicio Postumi nomen audistis? Non igitur reus ex ea causa, quæ judicata est, redundat Postumus: sed est arreptus unus eques Rom. de pecuniis repetundis reus, quibus tabulis? quæ in iudicio à Gabinio recitatae non sunt, quo teste? à quo tum appellatus nusquam est, qua appellatione litium? in qua Postumi mentio facta nulla est, qua lege? qua non teneret. Hic jam, iudices, vestri consilii res est, vestra sapientia: quid deceat vos, non, quantum liceat vobis spectare debetis, si enim, quid liceat, quæritis: potestis tollere è civitate, quem vultis, tabella est, quæ dat potestatem, occultat eadem libidinem. 10 cujus conscientia, nihil est, quod quidquam timeat, si non pertimescat suam. Ubi est igitur sapientia iudicis? In hoc, ut non solum, quid possit, sed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permillum, meminerit solum, sed etiam, quatenus *corruptissim* sit. Datur tibi tabella

1. C. Curius &c.] Legendum censuit Curius Turnebus, sed alterum se tuetur membranis nostris, propugnataque Hotomanus lib. vi. Observat. cap. 8.

2. Quamvis patrem suum numquam viderat.] Pal. pr. non agno. scit. suum & prodit Muretus dicto cap. abfuisse item mss. suis.

3. Magnas partes habuit publicorum.] Sic Pall. ambo, neque alter citat Turnebus lib. x. Adversar. cap. 25. legique sic voluit Cujacius lib. x. Observat. cap. 25. Muretus d. cap. 5. vulgata publicanorum.

4. Re augere, fide sustentare.] Est à mss. Lambini. nostri enim ignorant res, item editio vetus.

5. Quid ergo senatum, &c.] Sic Pall. & Lambiniani, vulgo recepta.

6. Cuius reditum consili datum à senatu.] Mss. Mureti, consilium datum, unde facit consili commendatum. d. 2. 5. Muretus.

7. Nec ex ejus bonis, quanta summa litium fuisset, à populo recipi, &c.] Lectio corruptissima quomodo legatur in scriptis suis prodidit Turnebus d. cap. 23. nam, ut veteris editionis & Pall. variantes ascribam, orium non est. Muretus ait erutam à se veram lectionem è Ciosani libro; *litium fuit, servari potest.* Cujacius Paratitlis ad D. Lex Julia repetundarum legendum esse asserit *litium fuisset, pecunia servata.*

8. Quæ aliquam facultatem dicendi.] Hotomanus reponit *dicendi* lib. 11. Observat. cap. 6. valde verosimiliter.

9. Itaque in inferendis litibus, &c.] Sic editio Victorii, sic Pall. ne quis forte ascriberet conjecturæ Lambini.

10. Cuius conscientia nihil est, quod quidquam timeat, &c.] Emendavi locum hunc è Pall. vulgo erat *quicquam*: quod frustra conatur explicare Manutius: at Lambinus qui emendat è mss. suis, *cujus conscientiam*; libros habet sibi, credo, obnoxios cum vult, & quales vult.

bella iudicii: qua lege? Julia de pecuniis repetundis. quo de re? de equite Romano. At iste ordo legea non tenetur. Illo, inquit, capite, quod erat in Postumum, quod in Gabinium iudex esses, et nihil Gabinio datum, cum in eum lites aestimarentur. At nunc audio, reus igitur Postumus esse ea lege, qua non modo ipse, sed totus etiam ordo solutus, ac liber est. Hic ego nunc non vos prius implorabo, equites Rom. quorum ius iudicio tentatur, quam vos senatores, quorum agitur fides in hunc ordinem: quae quidem cum saepe ante, tum in hac ipsa causa nuper est cognita. nam cum, optimo, & praestantissimo consule, Cn. Pompejo, de hac ipsa quaestione referentem, existerent nonnulla, sed perpaucæ tamen acerba sententiae, quæ censerent, ut tribunus, ut praefectus, ut scriba, ut comites omnes magistratum, lege haec tenerentur: vos, vos, inquam, ipsi, & senatus frequens restitit: & quamquam tum, propter multorum delicta, etiam ad innocentium periculum tempus illud exariserat, tamen cum odium non rettingeretis huic ordinem novum subici non sivilis. Hoc animo igitur senatus. quid? vos equites Romani, quid tandem estis acturi? Glauca monerat, homo impurus, sed tamen acutus, populum monere. ut, cum lex aliqua recitaretur, primum verbum attenderet. Si esset dictator, consul, praetor, magister equitum: ne laboraret: sciret nihil ad se pertinere. sin autem, QUICUMQUE POST HANC LEGEM: videret, ne qua nova quaestione alligaretur. Nunc vos, equites Romani videte. scitis, me ortum esse vobis: omnia semper sensit pro vobis: nihil horum sine magna cura, & summa caritate vestri ordinis loquor. alius alios homines, & ordines: ego vos semper complexus sum. moneo & praedico: integra re, causaque, denuntio: omnes homines, deosque actor: dum potestis, dum licet, providete, ne durior rem vobis conditionem statuatis. ordinem vestro, quam ferre possit. *Serpent hoc malum* (mihi credite) longius, quam putatis potentissimo & nobilissimo tribuno pleb. M. Druso unam in equestrem ordinem quaestionem ferenti, SI QVIS OB REM IUDICATAM PECUNIAM CEPISSET: appetit equites Romani restiterunt. Quid? hoc licere volebant? minime: neque solum hoc genus pecuniae capiendae turpe, sed etiam nefarium arbitrabatur: attamen ita disputabant: eos teneri legibus oportere: qui suo iudicio essent illam conditionem vitæ secuti: delectat amplissimus civitatis gradus, sella curulis, fasces, imperia, provinciae, sacerdotia, triumphii. denique *imago ipsa*, ad posteritatis memoriam prodita: est simul etiam sollicitudo aliqua, & legum. & iudiciorum maior quidam metus. nos ista nunquam contemnimus (ita enim disputabant) sed hanc vitam quietam, atque otiosam secuti sumus. quæ quoniam *honore caret, careat etiam molestia*. Tam es tu iudex, quam ego senator. Ita est: sed tu istud petisti, ego hoc cogor. Quare aut iudici mihi non esse liceat, aut legem lege senatoria non timere. Hoc vos, equites Rom. ius à patribus acceptum amitteis? moneo, ne faciatis. rapiunt homines in hac iudicia ex omni non modo invidia, sed se moneo malevolentium, nisi cavetis. Si jam vobis munitaretur, in senatu sententias dici, ut his legibus teneremini: concurrendum ad curiam putaretis. si lex ferretur: convolaris ad Rostra. vos senatus libertos hac lege esse voluit: populus numquam

alligavit: soluti huc convenistis, ne consticti discedatis, cavete. nam, si Postumo fraudi fuerit, qui nec tribunus, nec praefectus, nec ex Italia comes, nec familiaris Gabini fuit: quoniam se modo defendent posthac, qui vestri ordinis cum magistratibus nostris fuerint his causis implicati? Tu, inquit, Gabinium, ut regem reduceret, impulisti. Non patitur mea me iam fides de Gabinio gravius agere: quem enim ex tantis inimicitis receptum in gratiam summo studio defendetis, hunc afflictum violare non debeo. quocum stante, si me Cn. Pompeji auctoritas in gratiam non reduisset, nunc iam ipsius fortuna reduceret. sed tamen, cum ita dicis, Postumi impulsu Gabinium profectum Alexandriam: si defensionem Gabini fidem non habes, oblitisceris etiam accusationis tuae? Gabinium se id fecisse dicebat reipub. causa, quod classem Archelai timeret, quod mare referentem fore praeconum putaret: lege etiam id sibi licuisse dicebat: tu inimicus negas. Ignosco: & eo magis, quod est contra illud iudicatum. Redeo igitur ad crimen, & accusationem tuam. 2. Quid vociferabare, decem millia talentum Gabinio esse promissum? 3. Huic videlicet perblandus reperendus fuit, qui hominem, ut tu vis, avarissimum, exoraret, sestertium bis milles, & quadringentes ne magnopere contemneret. Gabinium illud, quoquo consilio fecit, fecit certe suo: quæcumque mens illa fuit, Gabini fuit. sive, ille, ut ipse dicebat, gloriam: sive, ut tu vis, pecuniam quaesivit: *quaesivit sibi*. Num Gabini comes, vel sectator? negat. non enim ad Gabini, cuius id negotium non erat, sed ad P. Lentuli, clarissimi viri, auctoritatem, à senatu profectam, & consilio certo, & spe non dubia, Romam contenderat. At dioceseres fuit regius? Et quidem in custodia etiam fuit regia: & vita ejus oblata poenè est. multa praeterea, quæ libido regis, quæ necessitas coegit ferre: pertulit: quarum omnium rerum una reprehensio est, quod regnum mutaret, quod potestati se regis commiserit. verum si quaerimus, stultè quid enim stultius, quam equitem Rom. ex hac urbe, hujus, inquam, reipub. civem, quæ est una maximè, & fuit semper libera, venire in eum locum, ubi parandum alteri, & serviendum sit? Sed ego in hoc tandem, Postumo non ignoscant, homini mediocriter docto, quo videam sapientissimos homines esse lapsos? Virum unum totius Graeciae facile doctissimum Platonem, iniquitate Dionysii Siciliae tyranni: cui se ille commiserat, in maximis periculis, in fidiis quæ esse versatum accepimus Callisthenem, doctum hominem, comitem Magni Alexandri, ab Alexandro necatum: 5. Demetrium & ex repub. Athenis, quam optime digesserat, & ex doctrina nobilem, & clarum: qui PHALEREVS vocatus est, in eodem isto Aegypti regno aspide ad corpus adnota, vita esse privatum. Plane confitear, FERRE NIHIL posse dementius, quam scientem in eum locum venire, ubi libertatem sis perditurus. sed hujus istius facti stultitiam, major jam superior stultiia defendit: quæ facit, ut hoc stultissimum facinus, quod in regnum venerit, quod regi se commiserit, sapienter factum esse videatur. siquidem 6. TAM SEMPER stulti, quam serò sapientis est, sum stultiia sua impeditus sit, quoquo modo possit, se expedit. quæ obrem illud maneat, & fixum sit, quod neque moveri, neque mutari potest: in quo æqui sperasse Postumum dicunt, peccasse iniqui, ipse etiam

1. Nihil Gabini datum, &c.] Conatur explicare isthæc Tornebus loco citato. 2. Muretus d. cap. 5. putat legendum, nihil de Rabirio audiri, cum ei dicit, &c. qui videatur etiam in verbis antecedentibus, quaeritur consistere.

2. Quid vociferabare, decem millia talentum Gabinio, &c.] Nimirum mille talentum Romana computatione est decentes quadragies: & facit utrumque nobis sexcenta milia Philippensium: decem milia talentum bis milles quadringentes: & utraque summa nobis sexages centena milia Philippensium seu sex milia hoies Italicos consistit. Vide Gronovium de Sestertiis, pag. 222.

3. Huic videlicet perblandus, &c.] Muretus corrigi ex ms. Huiusmodi

licet per blandus, &c.

4. Et vita ei oblata poenè est.] Sic ms. Mureti, neque recedant Pall.

nisi quod in ejus vulgata, & vita ejus oblata poenè est.

5. Demetrius, & ex rep. Athenis, quam optime digesserat, &c.] Gulielmus delet vocem Athenis, & verbum ultimum mutat in digesserat.

6. 59794.

6. Tam semper stultus esse.] Stultè profero loco huic negativo addit Lambinus, ignorantia sententiae Ciceronianæ: quæ hoc vult, sapientis esse bono modo se extricare velle, malo more seu quoquoque, stulti id ipsum velle, vocaliter clamat conclusio: quæntem illud maneat, &c.

etiam insanisse confitetur, quod suam, quod amicorum pecuniam regi crediderit cum tanto fortunarum suarum periculo. Hoc quidem semel suscepto, atque contracto *perpetuanda* illa fuerunt, ut se aliquando ad suos vindicaret. Itaque obicias licet, quam voles scire, palliatum fuisse, aliqua habuisse non Romani hominis insignia, quoties eorum quippiam dices, toties unum dices, atque illud, temere hunc pecuniam regi credidisse; suas fortunas, atque tamam libidini regia commississe. Fecerat temere: fateor: mutari factum jam nullo modo poterat, aut pallium sumendum Alexandria, ut & Romae togato esse liceret, aut *omnes fortunas abijcenda*, si togam retinisset. Deliciarum causa, & voluptatis, non modo civis Romani, sed & nobiles adolescentis, & quosdam etiam senatores summo loco natos, non in hortis, aut suburbanis suis, sed Neapoli in celeberrimo oppido cum mitella scire videmus. Chlamydatum L. Sullam imperatorem; L. vero Scipionis, qui bellum in Asia gessit, Antiochumque devicit, non solum cum clamyde, sed etiam cum crepidis in Capitolio stantiam videtis, quorum *impenitas* fuit non modo a iudicio, sed etiam a sermone. Facilius certe P. Rutilium Rufum necessitatis excusatio defendet, qui cum a Mithridate, Mylenis oppressus esset, crudelitatem regis in togatos vestitus mutatione vitavit. Ergo ille P. Rutilius, qui documentam fuit hominibus nostris virtutis, antiquitatis, prudentiae, consularis homo foccos habuit, & pallium? nec vero id homini tum quisquam, sed *tempore assignandum* putavit: Postremo crimen vestitus afferet is, in quo spes fuit, posse sese aliquando ad fortunas suas pervenire? Nam, ut ventum est Alexandriam ad Auletem, iudices, hac una ratio a rege proposita Postumo est servanda pecuniae, si curationem, & quasi dispensationem regiam suscepisset, id autem facere non poterat, nisi diocetes: hoc enim nomine utitur, qui a rege esset constitutus. Odiosum negotium Postumo videbatur: sed erat nulla omnino recusatio, molestum etiam nomen ipsum: sed res habebat nomen hoc apud illos, non hic imposuerat, oderat vestitus etiam illum: sed sine eo nec nomen illud poterat, nec munus tueri. Ergo aderat vis (ut ait poeta ille nostrus) *qua summas frangit, infirmatque opes*. Moreretur, inquit, nam id sequitur. Fecisset certe, si sine maximo dedecore, tamen impeditis suis rebus, potuisset emori. Noli te igitur fortunam convertere in culpam: neque regis injuriam, huius crimen putare: nec consilium ex necessitate, nec voluntatem ex vi interpretari: nisi forre eos etiam, qui in hosteis, aut in praedones inciderint, si aliter quippiam coacti faciant, quam *libere*, vituperandos putes. Nemo nostrum ignorat, etiam si experti non sumus, consuetudinem regiam. Regum autem hac sunt imperia, *1. animadvertere, & dicto parere, & praeferat rogatum si querere, & illa minae, 2. Si te secundo lumine tunc offendero, Moriere, quae non ut delectemur solum, legere, & spectare debemus, sed ut cavere etiam, & effugere discamus*. At ex hoc ipso crimen exoritur, ait enim, dum Gabinio pecuniam Postumus cogeret, 2. ex decumis imperatorum, pecuniam sibi coegisse. Non intelligo, hoc quale sit: utrum accessio nem decumae, ut nostri facere coactores solent, centesimae: an decessionem de summa fecerit, si accessio nem: undecim millia talentum ad Gabinium pervenerunt. At non modo abste decem millia obiecta sunt, sed etiam ab his aestimata. Addo illud etiam: qui tandem convenit, aut tam gravi onere tributorum ad tantam pecuniam cogendam mille talentum accessionem esse factam; aut in tanta

mercede hominis, ut vis, avarissimi, mille talentum decessionem esse concessam? neque enim fuit Gabinii remittere tantum de suo: nec regis, imponeret tantum pati suis. Aderunt testes, legati Alexandrini, hi nihil in Gabinium dixerunt, imò hi Gabinium laudaverunt. Ubi ergo ille mos? ubi consuetudo iudiciorum? ubi exempla? soletne is dicere in eum, qui pecuniam redegit, qui in illum, cuius nomine ea pecunia redigeretur, non dixerit? Age, si is, qui non dixit, solet: etiamne is solet, qui laudavit, isdem testibus, & quidem non productis, sed dictis testium recitatis, quasi praedicta res, ad has causas deferri solet. Et ait etiam meus familiaris, & necessarius, eandem causam Alexandrinis fuisse, cur laudarent Gabinium, quae mihi fuerit, cur eundem defenderent. Mihi, C. Memmi, causa defendendi Gabinii fuit reconciliatio gratiae. NEQUE MA vero poenitet mortalis inimicitias, semperernas amicitias habere, nam si me invitum putas, ne C. Pompeji animum offenderem, defendisse causam; & illum, & me vehementer ignoras. neque enim Pompejus me sua causa quidquam facere voluisset invitum; neque ego, cui omnium civium liberta carissima fuisset, meam praecipissem. Quamdiu inimicissimus Gabinio fui, non amicissimus mihi non Pompejus fuit; nec, postea quam illius auctoritati eam dedi veniam quam debui quidquam simulavi: ne cum mea perfidia illi etiam ipsi facerem, cui beneficium dedissem, injuriam, nam non redeundo in gratiam cum inimico, non violabam Pompejum, si per eum reductus infidiosus redissem: me scilicet maxime, sed proxime illum quoque fefelissim. At de me omittere: ad Alexandrinos istos revertamur, quod habent os? quam audaciam? modò, vobis inspectantibus, in iudicio Gabinii tertio quoque verbo excitabantur, negabant pecuniam Gabinio datam, recitabatur identidem Pompeji testimonium; regem ad se scripsisse, nullam pecuniam Gabinio, nisi in rem militarem, datam. Non est, inquit, tum Alexandrinis testibus creditum. Quid? postea creditum? non, quamobrem? quia nunc ajunt, quod tunc negabant. Quid? ergo ista conditio est testium, ut, quibus creditum non sit negantibus, isdem credatur discentibus? At, si verum est, tum, cum verissima fronte dixerunt: nunc mentiuntur, si tunc mentiti sunt doceant nos verum. Quid vultis? sileant. 4. dicere audiebamus Alexandriam, nunc cognoscimus, illinc omnes praestigia: illinc, inquam, omnes fallaciae: omnia denique ad his 5. minorum argumenta nata sunt, nec mihi longius quidquam est, iudices, quam videre hominum vultus. Dixerunt hic modo nobiscum ad haec subsellia, quibus su perciliis rennentes huic decem millium crimini? jam nostris insultatam Graecorum, humeris gestum agebant, tum temporis, credo, causa: nunc scilicet tempus nullum est. Ubi SEMEL quis pejeraverit, ei credi postea, etiam si per plures deos iuret, non oportet: praesertim, iudices, cum in his iudiciis, ne locus quidem novo testi solet esse: ob eamque causam isdem iudices retineantur, qui fuerint de reo: ut his nota sint omnia, neque quid fingi novi possit. Lites, QUO EA PECUNIA PERVENNERIT, non suis propriis iudiciis, sed in reum factis condemnari solent. Itaque si aut praedes dedisset Gabinium, aut tantum ex eius bonis, 6. quanta summa litium fuisset, populus receperisset, quamvis magna ad Postumum ab eo pecunia pervenisset, non redigeretur: ut intelligi facile possit, quod ex ea pecunia ad quem eorum, qui damnatus est, pervenisse in illo primo

1. Animadvertere, &c.) Explicat isthac Columna commentariis suis ad Q. Ennium.
2. Decuma imperatorum.) Id est, pecuniae imperatae, ut scribit Turnebus d. cap. 25.
3. Tum cum verissima fronte.) Gulielmus conjicit *fructissima*.
4. Dicere audiebamus Alexandriam, &c.) Explicat Turnebus d. c. 23.
5. Minorum argumenta.) Ita & scripti nostri, nisi quod alter *minorum*.

recepta lectio *numerosum*; quam primum damnavit Turnebus.
6. Quanta summa litium fuisset, populus receperisset.) Cuius d. l. legendum dicitur fuisset, pecunia redigisset, & mox ubi habemus; pecunia ad quem eorum qui damnatus est pervenisset, &c. rescribit ejus loco, pecuniam quam ceperit is qui damnatus est, sed mss. nostri nihil recedunt de scriptura vulgata.

primo iudicio planum factum sit, id hoc genere iudicii redigi solere. Nunc verò quid agitur? ubi terrarum sumus? quid tam insolens, tam perversum, præposterumve dici, aut excogitari potest? Accusatur is, qui non absulit à rege, sicut Gabinus iudicatus est: sed qui maximam regi pecuniam credidit. Ergo is Gabinio dedit, qui non huic reddidit. Jam ceddò, cum is, qui pecuniam Postumo debuit, non huic, sed Gabinio dederit condemnato Gabinio, utrum illi eam pecuniam reddidit, an etiam nunc debet? At habet, & celat. sunt enim qui ita loquantur. Quod genus tandem est istud ostentationis, & gloriæ? Si nihil habuisset unquam, tamen, si quæsisset, cur is dissimularet habere, causâ non esset, qui verò duo lauta, & copiosa patrimonialia accepisset, remque præterea bonis, & honestis rationibus auxisset: quid esset tandem causâ, cur existimari vellet nihil habere? An, cum credebatur inductus usuris, id agebat, ut haberet quam plurimum: posteaquam exegit quod crederat: ut existimaretur egerè, novum genus hoc gloriæ concupiscit? Dominatus est enim, inquit, Alexandria, immò verò in superbissimo dominatu fuit: pertulit ipse custodiam: vidit in vinculis familiares suos: mors ob oculos saepe versata est: nudus, atque egens ad extremum fugit è regno. At permutata aliunde pecunia est: ductæ naves Postumi Puteolis sunt, auditæ, visæque, merces, Fallaces quidem, & fuscæ, chartis, & linteis, & vitro delatæ: quibus cum multæ naves referatæ fuissent, una non parvit parva. Cataplus ille Puteolanus, sermo illius temporis, vectorumque cursus, atque ostentatio, tum subinvium apud malevolos Postumi nomē propter opinionem pecuniæ nescio quam, restatē unam, non plures, aureis referit istis sermonibus. Verum autem, iudices, si scire vultis: nisi C. Cæsar's summa in omnes, incredibilis in hunc eadem liberalitas existisset, nos hunc Postumum jam pridem in foro non haberemus. ille onera multorum hujus amicorum excepit unus: quæque multi homines necessarij secundum Postumi rebus deserta sustinuerunt, nunc ejus afflictis fortunis universa sustinet. Umbram equitis Romani & imaginem videtis, iudices, unius amici conservatam auxilio, & fide. nihil huic eripi potest, præter hoc simulacrum pristinae dignitatis, quod Cata plus solus tuetur, & sustinet: quæ quidem, in miseris rebus, huic tamen tribuenda est maxima, nisi vero hoc mediocri virtute effici potest, ut tantus ille vir tanti ducat hunc; & afflictum præsertim, & absentem, & in tanta fortuna sua, ut aliena respicere magnum sit; tanta oppugnatione maximarum rerum, quas gerit, atque gessit, ut vel oblivisci aliorum non sit mirum; vel, si meminerit, oblitum esse, facile possit probare. Multas equidem C. Cæsar's virtutes, magnas, incredibileisque cognovi, sed sunt ceteræ majoribus quasi theatris propositæ, & panè populares: castris locum capere, exercitum instruere, expugnare urbis, aciem hostium profigere; hanc vim frigorum, hiememque, quam nos vix hujus urbis tectis sustinemus, excipere: his ipsis diebus hostem persequi, tum, cum etiam feræ latibulis se tegant, atque omnia bella iure gentium conquiescant, sunt ea quidem magna: quis negat? sed magnis excitata sunt præmiis ad memoriam hominum sempiternam, quo minus admirandum est, eum facere illa, qui immortalitatem concupiverit. Hæc mira laus est, quæ non poetarum carminibus, non annalium monumentis cele-

bratur, sed prudentium iudicio expenditur. Equitem Romanum veterem amicum suum, studiosum, amantem, observantem sui, non libidine, non turpibus impensis cupiditatum, atque iacturis, sed experientia patrimonii amplificandi, labentem excepit, corruiere non sivit, fulsit & sustinuit, re, fortuna, fide: hodieque sustinet: nec amicum pendenter corruiere patitur: nec illius animi aciem perstringit splendor sui nominis, nec mentis quasi luminibus officit altitudo fortunæ, & gloriæ. Sint sanè illa magna, quæ re vera magna sunt, de iudicio animi mei, ut voler, quisque sentiat, ego enim hanc in tantis opibus, tanta fortuna, liberalitatem in suos, memoriam amicitia, reliquis virtutibus omnibus antepono. Quam quidem vos, iudices, in novo genere bonitatem inustatam claris, ac præpotentibus viris, non modò non aspernari, ac refutare, sed complecti etiam, & augere debetis: & eo magis, quod videtis, hos quasi sumtos dies ad labefactandum illius dignitatem: ex qua illi nihil detrahi potest, quod non aut fortiter ferat, aut facile restituat. amicissimum hominem si honestate spoliatur audierit; nec sine magno dolore feret, nec id admiserit, quod posse speret recuperari. Satis multa hominibus non iniquis hæc esse debent, nimis etiam multa vobis, quos æquissimos esse confidimus. Sed, ut omnium vel suspitioni, vel malevolentia, & crudelitati satis fiat, occultat pecuniam Postumum, latent regis divitiæ. Ecquis est ex tanto populo, qui bona C. Rabirii Postumi nummo sestertio sibi addici velit? Sed, miserum me quanto hæc dixi cum dolore hem, Postume, tunc es Curii filius, C. Rabirii iudicio, & voluntate filius, natura fororis filius? tunc ille in omnes tuos liberalis? cujus multos bonitas locupletavit? qui nihil profudisti? nihil ullam in libidinem contulisti? tua Postume, nummo sestertio à me addicuntur? O meum miserum, acerbumque præconium! At hoc etiam optat miser, ut condemnetur à vobis: ita bona veneant, ut solidum suum cuique solvatur, nihil jam aliud nisi fidem curat: nec vos, huic, si jam oblivisci vestra mansuetudinis volueritis, quidquam præterea potestis eripere, quod, iudices, ne faciat, oro, obtestorque vos, atque eo magis, si adventitia pecunia petitur ab eo, cui sua non redditur, nam in eum, cui misericordia optulari debeat, invidia quæsitæ est. Sed jam, quoniam, ut spero, fidem, quam potui, tibi præstiti, Postume, reddam etiam lacrymas, quas debeo, quas quidem ego tuas in meo casu plurimas vidi, versatur ante oculos luctuosa nec meis omnibus, cum tu totum te cum tuis copiis ad me detulisti, tu comitibus, tu præsidio, tu etiam tanto pondere auri, quantum tempus illud postulabat, discesum illum sustentasti: tu nunquam meis, me absente, liberis, nunquam conjugi meæ desisti. Possim excitare multos reductos testis liberalitatis tuæ: quòd sæpe audivi patri tuo, qui id fecisset, magno adjumento in iudicio capitis fuisse, sed jam omnia timeo; bonitatis ipsius invidiam reformido, jam indica tot hominum stetus, quam sis carus tuis: & me dolor debilitat, includitque vocem. Vos obsecro, iudices, ut huic optimo viro, quo nemo melior unquam fuit, nomen equitis Romani & usuram hujus lucis, & vestrum conspectum ne eripiat. Hic vos aliud nihil orat, nisi ut rectis oculis hanc urbem sibi intueri, atque in hoc foro vestigium facere liceat: quod ipsum fortuna eriperat, nisi vultus amici opes subveniant.

M. TVL-

1. Una cum parvi parva. Cataplus ille Puteolanus, &c. Emendatio ferè est à Turnebo & libris; interpunctio est à Lambino; qui tamen

vix assecutus videtur mentem auctoris. Cataplus enim notat classem Alexandrinam.